

Priloga

V R T E C.

Časopis s podobami za slovensko mladino.

:: S prilogo „Angelček“. ::

Štev. 9.

V Ljubljani, dne 1. septembra 1910.

Leto 40.

Selske slike.

1.

„Ne boš, oj vrabček moj,
več žitnih zrnec zopal mi:
doma imam otroke tri —
želodčke lačne tri . . .“
na njivi kmetič govori . . .

2.

Vodica Bistrica šumljá,
čez slap peneči pada.
In mlin veselo ropotá,
vrtita, hej, se kamna dva
in belo moko meljeta . . .

3.

„Kruha, kruha! ljubi očka,
lačen je želodček moj!“
„„Moj je tudi — moj je tudi“““
„Moj še bolj je, kakor tvoj!“ —

4.

Hišni oče vzamejo
v trde roke krušri nož,
pa deliti jamejo
vsakemu svoj kos.

Deca hvali pa Boga,
da tako jih rad ima,
in vsakdanji kruh jim da.

Semjonov.

Iz knjige sirot.

Josip Vandot

IX.

akor zlata mamica svoje bolno dete, tako je nesel stari pastir Grega Andrejca preko pašnika proti hišici gospe Amalije. Velike korake je delal in hitel, kolikor je mogel. Dolgo, dolgo se mu je zdelo, da že hodi in vroče mu je že prihajalo. A glej, že je tu prijazna hišica, in vežna vrata so na stežaj odprta. Tam stoji zdravnik in gospa, zavita v volneno ruto, stoji kraj njega. Začudil se je zdravnik, ko je prišel h gospe in ni našel nobenega bolnika. Pa tudi gospa se je začudila, ko je zagledala zdravnika, ki je vprašal po bolniku.

„Mlad fant je pozvonil,“ je dejal zdravnik. „Ves je bil zasopel in pokrit s snegom. Rekel mi je, naj grem nemudoma k vam.“

„Morda je Andrejec,“ je pomislila gospa. Stopila je vun pred vežna vrata in takrat se je približal Grega z dečkom v naročju. Razumela je zdaj gospa vse, in tudi zdravnik je vse razumel.

„Andrejec je,“ je rekel stari pastir, ko se je približal. „Umril je ... V snegu sem ga našel, in življenja ni več v njem.“

Težko je sopel Grega, in pot mu je pokrival vroče čelo. Zdravnik pa mu je vzel dečka z naročja in ga položil v veži na tla. Ni se ganil Andrejec — bil je trd in kakor mrtev.

„Prinesite snega!“ je rekel zdravnik in slekel dečka. Grega je kar z rokami sipal v vežo krhki sneg, in zdravnik je drgnil z njim Andrejca po vsem životu. Sklonil se je tuintam in poslušal, če mu bije srce in če morebiti ne dahne rahlo. A bilo je zaman. Prišli so tudi oni možje, ki so iskali dečka na pravi poti. Vrnili so se žalostni; ker so zagledali Grega na pragu hišice mestne gospe, so prišli bliže, in v veži so zagledali Andrejca na tleh. Zdravnik se še vedno ni utrudil; drgnil je neprestano s snegom po životu ubogega pastirčka.

Vsi so že mislili, da Andrejec nikoli več ne oživi. Zmrznil je — in duša je že davno odplavala iz telesa proti nebu. Ves človeški trud je zaman — mrtvega ne zbudi več človeška roka ... Vsi so mislili tako. Le Grega je bil trdno prepričan, da zdravnik gotovo zbudi Andrejca. Ko je nametal že dosti snega v vežo, je stopil k mrtvememu dečku in mu gledal nepremično v obraz. In glej, zazdelo se mu je, da je šinila Andrejcu komaj vidna rdečica v obraz ... Glej, ali se ni zganila trepalnica komaj vidno?

Radosten se je sklonil stari pastir k zdravniku in mu zašepetal, kaj da je videl. Pritisnil je zdravnik uho na dečkovo srce. Ko je dvignil obraz, se je smehljaj zadovoljno.

„Življenje prihaja nazaj,“ je dejal gospe, ki je opazovala vsa v skrbeh in žalosti vsako njegovo kretnjo. Razveselili so se vsi teh besed in vsi so se oddahnili.

In res — trdota je izginjala počasi z Andrejčevega telesa. Voljnější so prihajali udje, in srce je jelo biti počasi in neredno. Celo prsti so se zaprli na desni roki in se potem počasi odprli. Prihajalo je življenje v otplo truplo in budilo Andrejca iz smrti. Ves vesel ga je gledal stari pastir, in oči so se mu svetile.

„Ne bo umrl,“ je ponavljal Grega in si mel roke. „Ugrabil sem ga smrti, ugrabil, dasi težko . . .“

Črez uro potem pa je odprl Andrejec napol oči. Toda svetloba svetilke mu je bila najbrže neprijetna. Zato so se mu hitro spet zaklopile trepalnice in vzdih, globok in vsem slišen, se mu je izvil iz prsi. Potem pa je bil spet tih in miren.

„Naj mi pomaga kdo,“ je rekel zdravnik. „Ponesemo ga v stransko sobo. Saj dovolite, gospa?“

Toda stari pastir je že dvignil dečka v svoje naročje. Previdno in mehko ga je nesel za staro Lizo, ki mu je svetila v sobo, in ga položil tam na posteljo. Zagrnil ga je zdravnik z odejo in rekel potem:

„Za zdaj je rešen smrti. Ni manjkalo dosti, pa bi bilo po njem. Dobro, da ste me poklicali tako hitro. Kdo pa je bil oni vrli deček, ki je prišel k meni?“

„Mihec je bil — Gromov Mihec,“ je odvrnil Grega. „Veste, gospod, z mano je bil, ko sva našla reveža . . . Teci, Mihec, sem mu rekel, teci, kolikor moreš! . . . In res je tekel Mihec, tekel tako, da ste vi prej prišli v hišo nego jaz.“

„Vrlo se je obnašal vaš sin, Grom,“ se je obrnil zdravnik k Mihčevemu očetu. Gromu pa je bila všeč hvala.

Zdravnik je stopil nazaj k postelji, kjer je ležal Andrejec. Življenje je prišlo na lica dečku, in zdelo se je, da samo spi. Enkrat se je stresel po vsem životu; zamrmral je nekaj nerazločnega in se je obrnil na drugo stran. Toda kmalu se je popravil nazaj in ležal mirno.

Sklonil se je zdravnik k njemu. Ko je pa dvignil glavo, se je smehljaj zadovoljno.

„Rešen je,“ je rekel. „Spi, mirno spi . . . Ko se pa zbudi, bo pa že napol zdrav.“

Ko je izpregovoril te zlate besede, se je sklonil stari Grega k njegovi roki in jo poljubil.

„Oj, gospod,“ je govoril Grega in napol jokal od veselja. „Rešili ste mi nekaj, kar mi je najdražje na svetu . . . Naj vam povrne dobrotni Bog, ker jaz vam ne morem.“

Tudi gospa je stiskala zdravniku veselo roko. Saj je ubogi deček, ki leži slaboten tam v postelji, bratec njene ljube Nežice, njene hčerke. Oj, kako bi jokala revica, če bi ležal zdaj bratec mrtev v snegu! Kdo bi jo mogel potolažiti, kdo ustaviti njene solze? — Hvala Bogu, da ga je rešil Grega in zdravnik!

Naročal je še gospod doktor, kako naj ravnaajo z bolnikom, in je obljubil, da pride pogledat zjutraj navsezgodaj. Potem pa je odšel. Za njim

pa so se poslovili tudi drugi, in ostal je sam Grega z gospo in staro Lizo. Sklenil je stari pastir, da se ne gane od dečkove postelje, pa če bi ga tudi s silo odganjali.

„Kakor sin mi je Andrejec,“ je ponavljal. „Siromak ubogi . . .“

Gospa pa se je vsedla poleg dečka na stol. Grega pa je pričel šepetaje pripovedovati o bridki usodi mladega pastirčka in o pijanem gospodarju Črnetu. Gospe se je zgrozilo. Pa pri takem človeku naj ostane deček? Ali se more naučiti kaj dobrega? Slab zgled ima, in slabi zgledi potegnejo najrajši nepokvarjeno mladino za sabo. Ne, nikoli več ne sme nazaj! Za to bo že ona sama poskrbela.

Zadovoljen in vesel je bil stari Grega. Hvaležno je pogledal gospo in jel pripovedovati o današnjem dnevu. Vse je povedal, kako je bil tepen Andrejec in kako je izginil iz hiše. Samo to je zamolčal, da je dvignil Črne roko nad njim, nad Grego, da bi ga udaril po sivi glavi.

„Čudno, da ni Andrejec povedal ničesar, ne meni, ne sestrici,“ je dejala gospa, ko je Grega prenehal.

„Ej, gospa — Andrejec je trmoglavec,“ je odvrnil stari pastir. „Prepričan sem, da bi nikomur ne potožil, pa če bi bil tudi tepen do smrti. Trmoglavec je in je najrajši sam zase . . .“

Tako sta se pogovarjala šepetaje in se ozirala na spečega dečka. A Andrejec je bil miren, kakor bi bil mrtev. Le enakomerno njegovo dihanje je pričalo, da spi, pokojno spi . . . Še nadalje sta se pogovarjala in nobenemu se ni ljubilo iti spat. Dan je že pogledal skozi zagrinjala, in vedno svetlejšje je prihajalo. A Andrejec se še vedno ni prebudil. Naposled je premagal staro gospo spanec. Tja na divan je sedla in zadremala. Grega pa je primaknil stol k postelji in sedel tam mirno, glavo naslonjeno ob dlan. Težke so mu bile oči in loteval se ga je zašpanec. In ni minilo pet minut, pa je zadremal tudi stari Grega.

Prebudil ga je rahel šum, in pogledal je na Andrejca. Ravno je bil odprl deček oči in gledal začudeno krog sebe.

„Oj, Andrejec, kaj si se vendar zbudil?“ ga je radosten nagovoril Grega.

Pogledal ga je Andrejec debelo in izpregovoril: „Kje sem? . . . Povejte mi, stric Grega, kje sem?“

„Pri gospe Amaliji,“ je odvrnil pastir. „Le miren bodi, Andrejec, vse boš še izvedel.“

Zbudila se je tudi gospa in stopila k postelji. „Kako ti je, Andrejec?“

Dolgo jo je gledal deček, potem pa je odgovoril: „Prav dobro — samo slab sem, da se ne morem dvigniti . . .“

„Le potrpi!“ ga je tolažila gospa. „Kmalu bo dobro, in vesel boš spet, Andrejec . . .“

Potem pa je prišel zdravnik. Pregledal je Andrejca in rekel potem zadovoljen: „Nikakih posledic ne bo . . . Jutri, pojutrišnjem pa bo spet čil in zdrav kakor nekdaj. Samo iz sobe ne sme nekaj dni.“

„To se razume,“ je dejala gospa Amalija. „Pri meni ostane, dokler ne okreva popolnoma. Potem bomo pa že videli.“

„Plemenito srce imate, gospa,“ je rekel zdravnik in ji stisnil roko. „Deček vam bo hvaležen vse življenje...“

Zdravnik je še naročil, kaj naj dajo dečku jesti, in potem je odšel. Odšel je pa tudi stari Grega. Kajti danes se je hotel preseliti od Črneta v drugi konec vasi, kjer ga bodo ljubili in spoštovali. Solnce je ravno vzšlo tam izza belih snežnikov in je pogledalo v vsej lepoti na zasneženi gorski svet. Lesketalo se je po vsej dolini, kakor bi bilo posuto na beli preprogi vse polno zlatih biserov...

Komaj se je oddahnil zdravnik doma, je že moral spet vun v mrzlo zimo. Grom ga je prišel klicat in pravil ves v skrbeh, da je njegov Mihec nevarno bolan. Blede se mu že celo noč; neprestano govori o Andrejcu in o njegovi smrti. Glavo pa da ima vročo tako, kot bi gorel ogenj v njej.

In odšel je zdravnik. Ko pa se je vrnil čez uro, je pripovedoval svoji ženi o Andrejcu in Mihcu. Pač je rešen Andrejec iz rok mrzle smrti, a zato je pograbila smrt Mihca. V skrajni vročnici leži zdaj ubogi deček in ni mu več pomoči. Prehladil se je bil snoči, ko je dirjal tako nečloveško, da prinese Andrejcu pomoč. Siromak ne bo učakal niti večera...

In res — popoldne, tako-le ob treh, je zapel žalostno zvonček v zvoniku. Prekrižali so se ljudje in molili za dušo ubogega Gromovega Mihca...

Tretji dan popoldne je bilo, ko sta sedela Grega in Andrejec v prijetno zakurjeni sobi gospe Amalije. Andrejec je bil že popolnoma zdrav in hrepenel je vun na zimsko solnce. A gospa ga še ni pustila. Kam bi pa tudi šel, ko nima nikjer doma?... Tisto popoldne pa mu je pripovedoval Grega, kako ga je našel v snegu tam pod visokim drevesom. O Mihcu pa je pripovedoval, kako ga je pekla vest, ker ni povedal, da je videl Andrejca na potu proti senožetim; kako je šel z njim in hitel potem po zdravniku. Kako je zbolel nato, hudo zbolel, ker se je prehladil tisto noč.

In ko je stric pripovedoval to, so se oglasili na vasi žalostni zvonovi. Tako pojejo, kadar spremljajo koga na pokopališče... Zdrznil se je Andrejec, in težka slutnja mu je vstala v srcu.

„Kdo je umrl, stric Grega?“ je vprašal razburjen. „Ali je umrl Mihec?“

Pokimal je Grega in odgovoril žalostno: „Da, Mihec je umrl... Ravno zdaj je njegov pogreb. Tudi gospa je šla — in zato sva sama.“

Besede ni izpregovoril Andrejec, samo z rokami je zakril obraz in zajokal... Oj, Mihec, Mihec — zakaj si šel? Saj bi bila lahko prijatelja z Andrejcem zdaj, ko si ga rešil smrti. Oj, Mihec, Mihec!...

Jokal je Andrejec in se spominjal, kako ga je pretepel Mihec poleti na senožeti. Zakaj ga je? Saj bi mu bil lahko z lepimi besedami povedal vse. Prijatelja bi bila postala potem in bi bila pasla skupaj. Lepo bi bila prepevala in se veselila... A zdaj je odšel Mihec, naravnost proti nebu je odšel in se ne vrne nikoli več na zemljo. Kajti prelepo je v nebesih... Pa zaradi njega je umrl Mihec, ta ubogi Mihec! Samo zato, da bi rešil njega, ki ga je pretepel poleti na senožeti. Da bi ne bilo Mihca, pa bi

njemu danes zvonili zvonovi in ga spremljali k večnemu počitku. Tiho bi ležal v grobu, in nikoli več bi mu ne gledale oči jasnega solnca in lepih planin . . .

Stresel se je Andrejec in rekel ihteč: „Nikoli te ne pozabim, Mihec!“

Grega ga je pričel tolažiti: „Glej, Andrejec, čudna in modra so pota božja. Če bi bil umrl ti tam v snegu, bi ne dala Mihcu vest nikoli miru, ker bi bil mislil, da je on kriv tvoje smrti. Zdaj pa je rešen vsega. Umrl je s smehljajem na ustnicah, ko so mu povedali, da si ti še živ.“

Andrejec je še jokal, neprestano jokal za mrtvim Mihcem. Zaman so bile vse besede starega Grege. Ni se dal utolažiti.

„Moliva, Andrejec — za Mihčevo dušo moliva,“ je dejal naposled stari pastir. Sklenil je roke in pričel moliti. Utihnil je Andrejec; tudi on je sklenil roke in molil za stricem. Na vasi so pa peli žalostni zvonovi in spremljali zamrlega dečka na zadnjem potu. Zaprl se je grob, in zvonovi so zaplakali zadnjikrat. Utihnili so potem, in globoka tišina je zavladovala po dolini.

Še sta molila Grega in Andrejec, ko se je vrnila gospa Amalija. Spremljal jo je stric Tone, daljni Andrejčev sorodnik, pri katerem je živela Nežica, preden jo je vzela gospa k sebi. Oba sta prišla od pogreba.

„Oj, Andrejec, kar pripravi se,“ je nagovoril stric dečka. „Z mano pojdeš, da boš kaj pomagal pri nas doma.“

„Rad, stric, srčno rad! Samo, če me hočete,“ je odvrnil Andrejec, ki je bil težko pri gospe. Vedno je mislil, da ji je samo v nadlego. A tega ni mogel prenesti Andrejec — trmoglavec. Rajši je delal in stradal in trpel, kakor pa bi bil komu v nadlego.

„Ne boj se, Andrejec,“ mu je rekla gospa prijazno. „Tudi zate bom poskrbela, da ti ne bo hudo na svetu.“

Še tisti dan se je preselil Andrejec v hišo strica Toneta. Bil je že popolnoma zdrav. Dobro bi se mu bilo godilo na novem domu, da bi ne bil imel tistih neprijetnih misli, da je v nadlego sorodnikoma, ki sta sama reveža. Dannadan se je mučil stric in samotež prevažal drva s hribov v vas. Zvečer pa se je vračal truden in zdelan domov, a vendar je bil dobre volje . . . „Glej, zate se trudijo stric,“ je pomislil večkrat Andrejec; „ti pa paseš lenobo.“

In prosil je dolgo, dolgo strica, da so mu dovolili iti z njimi. Sani je vzel Andrejec in šel s stricem v hribe. Ves dan je vozil odtam drva v dolino, stric pa so jih prevažali dol v vas. Dnevi so minevali, in Andrejec sam ni vedel, kam so izginili tako hitro.

(Dalje prih.)

Kdo je srečnejši.

Živel je nekje kralj. Bil je zelo moder vladar svojemu ljudstvu in dosegel je visoko starost. Sreča in zadovoljnost je vladala v njegovem velikem kraljestvu. Toda prišla so huda, nesrečna leta. Nastale so vojske; po vojskah pa velika draginja, bolezen in lakota. Padlo je v bojih mnogo zvestih sinov domovine, in po celi deželi je živelo nebroj siromakov, pohabljenih za celo življenje.

Tudi kralj je izgubil v boju desno roko in moral je pretrpeti velike bolečine.

Nekega dne pride h kralju zdrav mladenič in ga prosi miloščine. Reče mu: „Veličanstvo! Huda nesreča me je zadela. Očeta so mi ubili sovražniki, mati, sestre in bratje so pomrli in ostal sem sam na svetu. Polja mi je uničil sovražnik, živino odgnal, komaj, da sem rešil sebi življenje. Tako sem postal najnesrečnejši človek na svetu.“

„Najnesrečnejši človek?“ se začudi kralj. „Kako to? Pojasni mi!“

„Glejte, veličanstvo“, reče mladenič, „čaka me najbrže še dolgo življenje, a kako naj si toliko opomorem, da bom kdaj še srečen? Želim si vaših let, da bi kmalu prestal trpljenje, ki mi je še odločeno na svetu.“

Kralj dé: „Kaj govoriš? Mojih let si želiš? Premisli in reci še enkrat.“

„Da, želim si jih in ž njimi — seveda — tudi vašega blagostanja.“

Kralj pa odgovori: „O kako malo modro misliš! Recimo, da bi midva mogla zamenjati vse: svoja leta, skrbi, trpljenje in drugo. Takrat bi pač spoznal, kako se motiš. Kaj ti pomaga to blagostanje, ko pa vedno čakaš, kdaj te pokliče Bog predse, da mu daš obračun za dolgo svoje življenje, o dolžnostih, ki jih nisi izvrševal na zemlji, in za izgubljene dni. Ko bi ti zamenjal moje oslabele ude, ki čakajo še samo odpočitka v grobu, tedaj bi videl, kako si se motil, dokler si bil še mlad in zdrav. Meni je žal, da ne moreva menjati; a tebi bi bilo istotako žal, ko bi mogel občutiti, kar je usojeno meni. Reci sedaj, kdo je na boljšem: jaz ali ti.“

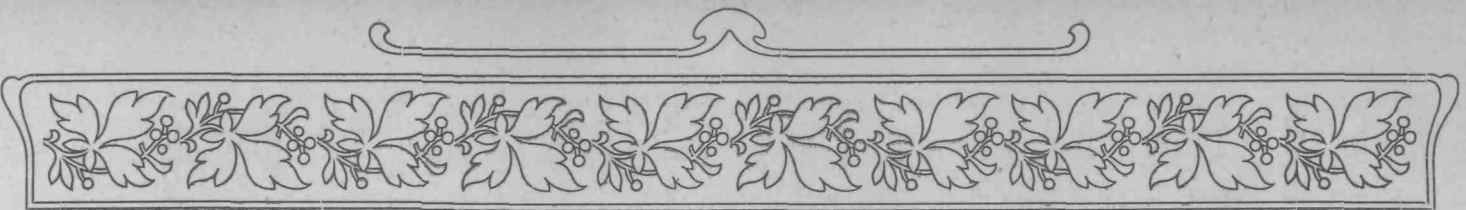
„Veličanstvo“, odgovori tedaj mladenič, „vidim, da sem napačno presojal. Nikdar več se ne bom pritoževal, naj me doleti, kar hoče, ampak voljno bom prenašal poizkušnje, ki mi jih bo pošiljal Bog. Saj mi je res dal tudi moč, da lahko vse prenašam, in dal mi je — čilo mladost, ki se ne da kosati s slabotno starostjo.“

Zadovoljno je pogledal kralj tako hitro izpreobrnjenega mladeniča, ga bogato obdaril in navduševal, naj se ne straši življenja in dela.

Mladenič je odšel potolažen v svet in se ravnal po kraljevem nasvetu. Postal je srečen, zadovoljen in kmalu spet premožen moč ter je dočakal visokih let.

Taras Vasiljev.

Sanje očaka Jakoba.

Med mladimi zajčarji.

Spisal Ivan Kranjskogorski.

(Konec.)

V.

Lepa noč je ogrnila zeleno zemljo. Zvezde so migljale na temno-modrem nebu in gledale v mirno dolino, kjer so šumeli gorski potoki ponočno pesem. Vse je počivalo in se zibalo v sladkem oživljajočem spanju, da vstane krepko in veselo, ko napoči dela polni dan. Nebo je sipalo novo moč v utrujene žile in dihalo tolažbo v žalostno srce.

Pri Citrarjevih je brlela nocoj celo noč lučca na oknu ter širila medlo-utripajočo svetlobo po sobici. Tam ob postelji so sloneli Citrarjeva mati. Žalosten je bil njih obraz, na licih pa jim je trepetala grenka solza. Nepremično so gledali na postelj, kjer je ležal Tine, bled kot smrt.

Bil je bolan, na smrt bolan, ta Tine.

Ko so ga prinesli nezvestnega domov, so ga živili in spravili k zavesti. Kajti udarec, ki ga je dobil pri padcu na kamen, ni bil tako hud, da bi moral umreti. Toda Tine se je prehladil in prestal preveč strahu in napora ter morečih skrbi, ki jih ni mogla prenesti njegova mlada narava. In zato je tako hudo zbolel. Poklicali so zdravnika in ta je zmajal z glavo in rekel, da je smrtno-nevarno bolan.

Vso noč se mu je bledlo. Videl je čudne prikazni v sobi — —

„Mamica, glejte, koliko škratov je pri postelji! Zdaj me bodo, mamica, mamica!“

Mati so ga tolažili in mu brisali pot s čela:

„Nič ni, Tine, nič! Kar mirno zaspi!“

Padla so Tinetu oči skupaj, a govoril je še v spanju čudne reči in ječal. Materi pa se je bridkosti topilo srce, ker so videli, da se Tine bori s smrtjo. Ali jo bo premagal ali je ne bo, — kdo ve?

„O mamica, škrti so mi pomorili vse zajčke! Glejte, zdaj še mene davijo. Čujte, kako mi tresejo glavo: Pljusk, pljusk!“

„Tiho bodi, otrok, tiho in zaspi! Ne bodo te; saj sem jaz pri tebi in tvoj angelček varih.“

„O mamica, čujte, kako kriče vrane: Tat, tat. O mamica, vrane me bodo!“

„Ne boj se, otrok, ne boj! Saj je pri tebi tvoja mamica in tvoj angelček varih!“

„O mamica, pomagajte! Padel bom v brezdno! Glejte, kače, kače! Kako sikajo: sss, sss!“

Mati niso vedeli, kaj bi storili. Bridkosti in skrbi so se jim šibile noge. Pokrižali so Tineta po belem čelu in ga škropili z blagoslovljeno vodo. Potem pa so pokleknili k postelji in molili k Mariji, pomočnici v vseh težavah:

„Čuj moj glas, o Marija, ne zapusti me v bridkosti! Reši mi dete, moje edino dete!“

Tiho so molili mati, iz trudnih oči pa so jim vrele gorke solze. Cele noči so prečuli mati pri Tinetu brez spanja.

V tistem času so govorili na vasi vsi ljudje samo o dogodku, ki se je pripetil Tinetu. Smejali bi se bili prav od srca onemu škratu, ki se je Tinetu prikazal, samo če bi Tine ne bil tako hudo zbolel raditega. Vsi so pomilovali fantiča in želeli, da srečno preстане smrtno nevarnost.

Takrat, ko so mati v naročju odnesli nezvestnega Tineta, so se hoteli prepričati, kaj je pravzaprav pri tisti beli skali na polju. Škrat ne more biti, ker škrate sploh ni. Možje so šli tja, otroci pa si niso upali, ker so se bali. Ko so se možje približali beli skali, se uspne rdeči škrat pokoncu, da so se začudili Tomažkov stric:

„I, kaj pa je to? Glejte ga spaka, saj res izgleda kot rdeč škrat!“

Pa Tomažkov stric so bili pogumen mož in se ga niso ustrašili. Šli so k skali in prijeli škrate za dolga ušesa, da se je ves prestrašil.

„No, kaj takega se pa pri nas še ni zgodilo. Zajček je lepa stvar božja, če pa ima na sebi rdeče krilce, je pa tak kot škrat.“

Vzeli so zajčka v naročje in ga nesli kazat otrokom. Otroci so čudno gledali, ko so videli zajčka v rdečem oblačilcu namesto dozdevnega škrate. To je bil tisti zajček, ki ga je pustil Tine pod grmom. Seveda tega še ni vedel nihče. Sramovali so se otroci svoje praznovernosti in strahopetnosti. V dno duše jih je bilo sram, da jih je prestrašil bojazljivi zajček in zapodil v beg. Izprevideli so, da so še bolj strahopetni kot zajci in si niso upali pogledati drugdrugemu v oči. Vsak pa je sklenil, da bo vdrugič bolj natanko pogledal tisti „strah“, ki ga bo hotel na kakšen način ostrašiti.

Tomažkov stric pa so bili zelo nagajivi in so se ves čas norčevali:

„No, vi ste pa junaki! Takih pa ni, še v deveti vasi ne! En sam ubogi zajček vas je pognal vse v beg in jok! Sramota za celo vas! In vi hočete biti vojaki, vi zajci zajcasti!“

Med otroci je bil tudi Seljanov Drejček. Takoj je spoznal zajčka, da je njegov. Povedal je, da sta mu izginila dva. Torej mora biti še eden nekje. Znabiti je tudi drugi kje tam pri beli skali ali med grmovjem, našemljen kot rdeč škrat? In otroci, ki bi poprej ne bili šli za ves svet k tisti skali, so zdaj z veseljem tekli k nji, da poiščejo še drugega škrate, in tako pokažejo svoj pogum ter popravijo, kar so bili poprej zagrešili. Iskali so zajčka med grmovjem in čezincez, pa ga niso mogli najti — nikjer ga ni bilo. Šele mrak, ki se je vlegel na rosno zemljo, jih je nagnal izmed grmovja nazaj v tiho vas.

Na vasi se je pa mnogo ugibalo, kdo bi se bil polakomnil zajčkov. Kdo je vzel Seljanovega zajčka in ga oblekel v rdeče vzglavniško oblačilce, da je izgledal kot škrat? Vedeli so vsi, da je oblačilce Citrarjevo in da je izginilo z vrvi, ker se je na njej sušilo. A kdo bi bil to storil? Tine gotovo ne — so si mislili — ker bi se ne bil tako prestrašil. Nekdo je nekomu hotel narediti šalo. Toda taka šala je neumna in kaznovanja vredna. Na ta

način se muči uboge živali. Zlasti pa je še kaznovanja vredna, ker je zahtevala veliko žrtev, namreč Tineta, ki leži zdaj nevarno bolan. Znabiti še umre —

Tako so se pogovarjali ljudje, in nihče ni vedel, da je to storil Tine, in kako se je zgodilo.

Samo Tinetov oče so imeli drugo prepričanje. Zvečer so nekaj delali pod skednjem. Kar začujejo ropot v sodu. Odstranijo deske, ki so stale pod sodovo odprtino, pa dobé v njem drugega zajčka, ki je zmanjkal Seljanovemu Drejčku. Začeli so premišljevat, kaj to pomeni, in takoj jim je šinila misel v glavo, da je morda Tine ukradel oba zajčka . . . Enega je že prinesel domov in ga skril v sod, drugega pa je pustil na polju, zvezanega v rdeče vzglavniško oblačilce.

In tako je bilo tudi res.

Vzeli so oče zajčka in ga nesli k Seljanovim ter povedali vse, kako se je zgodilo. Hudovali so se nad Tinetom, pa Tine je bil že itak občutno kaznovan.

Ko je Drejček slišal, kako se je vse zgodilo, ga je zaskelilo v srcu. Nekaj mu je reklo, da je tudi on kriv Tinetove tatvine in njegove nesreče. Zakaj ga je pa tako vlekel za ušesa, lasal in praskal po obrazu? Če bi tega ne bil storil, bi nikoli ne bilo prišlo tako daleč. Tine je ljubil zajčke in bi jih bil imel rad, ker si je hotel tudi nekaj prislužiti. On pa mu jih je obljubil, toda prelomil je obljubo, povrh pa še pretepel ubogega Tineta. Venomer mu je očitala vest, da je tudi on kriv, ne samo Tine. Zato pa je sklenil, da obišče bolnega Tineta in ga prosi odpuščanja, da spet postaneta dobra prijatelja, kot sta bila prej. Dal mu bo oba zajčka — v znamenje sprave.

In res: Drejček je prišel k Tinetu, da ga poprosi odpuščanja. Pa Tine je globoko spal. Bled je bil njegov obraz kot zid in po licih je bil razpraskan. Ko ga je Drejček videl takega, ga je bilo strah, in čudna tesnoba mu je legla okrog srca. Tiste praske na obrazu mu je napravil on, ko sta se tepla! Hudo je bilo Drejčku, neznano hudo. Kaj, če Tine umrje? Vse žive dni bodo stale njemu tiste praske pred očmi, in nikdar ne bo imel pokoja.

„Oh, zakaj sem ga opraskal!“

Stopil je Drejček k postelji in prijel Tineta za velo roko. Ustne pa so mu šepetale:

„Odpusti, Tine, odpusti! Oh, nikar ne umri! Če umreš, ne bom mogel biti več vesel!“

Položil je Drejček velo roko nazaj na postelj in tožnih misli odšel. Ni vriskal in ni pel; sedel je pri zajčkih tih in nem. Vse se mu je zdelo otožno in pusto, kot bi dihal smrtni dih čez zemljo.

Tinetu pa se je obrnilo na bolje. Ni se mu več bledlo kot prej. Prevzelo ga je globoko spanje. Dolgo, dolgo je spal in ko se je prebudil, je vzkliknil s slabotnim glasom:

„O mamica, kako lepe sanje sem imel! Sanjalo se mi je, da sva pasla z Drejčkom bele zajčke po zeleni trati. Imeli so zajčki lepe košarice in vanje

so nabirali cekine, ki so rastle na zeleni muljavi ter jih nama nosili. Oh, kako je bilo lepo!"

Pa komaj je izpregovoril Tine, je že spet zatisnil trudne oči in globoko zaspal. Mati so bili veseli; kajti videli so, da je premagal smrtno-nevarno bolezen in da skoro okreva.

Zunaj je pa sijalo zlato solnce, in lepi dnevi so se vrstili. Skozi okno je pihljal oživljajoči poletni hlad in blagodejni duh pokošene trave, ki je ležala na vrtu. Videti je bilo, kot bi se trudila cela narava, da vdahne Tinetu novo moč v oslabele žile. In vdahnila jo je kmalu. Skoro je okreval in se vzravnal na postelji.

Tedaj pride k njemu Drejček. Sočutje in veselje mu je sevalo iz oči, da je vendar ozdravel Tine. Praske na bledem obrazu se mu niso več poznale. Prijel je Tineta za roko in rekel:

„Odpusti mi, Tine! Tudi jaz sem kriv.“

Poln hvaležnosti ga je pogledal Tine in s tresočim glasom zaprosil:

„Drejček, tudi ti mi odpusti, kar sem storil!“

Obema so stopile solze v oči. Dolgo sta molčala in mislila na pretekle težke dneve. Zdelo se jima je, kot bi bile posegle nevidne sile med nju, da so ju razdvojile. Hvala Bogu, prestala sta srečno in izšla iz boja kot zmagovalca. Izginilo je sovraštvo, odpuščene so bile krivice, in zdaj spet lahko v miru skrbita za zajčke, ki so tako lepi kot bele meglice na modrem nebu in nosijo zlate zaklade v nabiralnike.

„Tine, dal ti bom najlepša bela zajčka v spomin. Kdaj naj ju prinesem?“

Tine se je ves vzradostil nad Drejčkovimi besedami. Tedaj se bo vendar izpolnila njegova želja? Toda kam naj ju dene, ker nima še zajčnjaka? Zdaj ga še ne more narediti, ker je še preslab. Pa Drejček mu je pomagal iz zadrege ter mu obljubil, da mu posodi dve celici za toliko časa, da si jih bo Tine sam napravil.

Ko sta se tako razgovarjala, stopijo v sobo mati z gospodom učiteljem. Gospod učitelj so bili prestavljeni iz tistega kraja tja dol nekam na gorko Dolenjsko. Že ta dan so odhajali in jemali slovo od hiše do hiše, ker so bili povsod priljubljeni in jih je vsak imel rad. Prišli so tudi k Citrarju, da se poslove zlasti še od Tineta. Slišali so vsi, kaj in kako se je zgodilo z njim. Stopili so k postelji ter ga prijeli za roko pa rekli:

„Dragi Tine, bil si vedno priden in pošten, samo enkrat si padel. Upam, da ne boš nikoli več. Ostani marljiv tudi nadalje, postani trden, značajan mož, da boš opora in cvet poštenega naroda! Imel sem te vedno rad, ker si bil priden. Čul sem, kako hrepeniš po belih zajčkih. Lej, jaz ti pustim v spomin dva najlepša s celicama vred ter upam, da ju boš prav gojil. Naj ti prineseta mnogo sreče in veselja!“

Po teh besedah so mu gospod učitelj stisnili roko in odšli. Tinetu pa so stopile solze v oči. Ni mogel spraviti na jezik nobene besede, da bi se bil zahvalil. Pa saj so to storili mati namesto njega, in so gospod učitelj sami videli, kaka hvaležnost mu je sijala iz oči, samo da je izgovoriti ni mogel.

Tako je Tine kar naenkrat dobil štiri najlepše zajčke. Samega veselja bi bil rad zavriskal. Srce mu je prekipevalo radosti in gnalo nove življenske sile v oslabele ude. Že drugi dan je čutil toliko moči v sebi, da je lahko vstal in šel k novemu zajčnjaku z belimi zajčki.

„Oj vi zajčki, bolosrajčki,“ jih je ves vesel pozdravil prvikrat na svoji tratici. Tu je bilo zdaj njegovo kraljestvo, tu se je učil in telovadil. Zajčki pa so se zbirali okrog njega in se množili kot zvezde na nebu. Tine pa jih je znal tudi tako skrbno gojiti, da je postal prvi zajčar v celi vasi in je prekosil še celo Drejčka. Zato je pa pozimi tudi nosil lepo gorko kučmo in svetle škornjice; zato se je njegovo premoženje v nabiralniku naglo množilo. Tako se je vse srečno izteklo pred ljudmi; dobri Tine pa tudi ni pozabil na to, kaj je dolžan storiti kristjan, ki je zašel premišljeno s prave poti. Takoj prihodnjo nedeljo se je ponižal in opravičil tudi pred Bogom. Kako je bil potem hvaležen, da nam je Sin božji postavil sveto izpoved!

Kadar je pa prišla zopet zelena pomlad in je nastopilo gorko poletje, je stal Tine ponosno med belimi zajčki, ki so bili lepi kot bele meglice na modrem nebu. Vriskal je, da je odmevalo od visokih gorâ, in prepeval lepe zajčarske pesmice. Tujci, ki so se vozili po gladki cesti v svedlih kočijah, so se ustavljali in poslušali, ko je pel Tine najlepšo zajčarsko:

Odprite vsi vrata,
k vam zajčki gredó,
v zelenih košarcah
cekine nesó!

Rak in vodni drsalec.

(Basen.)

Goplo poletno solnce je obsevalo vodne prebivalce in rastline starega jarka. Iz luknje je pogledal rak, da opazuje vreme.

Na povešenem listu kalužnice pa se je veselo zazibal vodni drsalec.

„Ha, ha, splašeni vitez pogleduje v viteških oklepih iz svojega temnega skrivališča! Dober dan, gospod rak!“

„Da, da, viteški je naš rod,“ oglesi se rak, „zato ga pa zasmeh vodnega drsalca, ki spada v rod stenic, ne more zadeti v živo.“

Vodni drsalec ni vedel odgovora. Da pokrije svojo jezo, jel se je urno drsati po vodi semtertja.

Nad jarkom pa je švignila lastavica in hlastnila po nemirnežu.

„Prepirljivec,“ mislil si je rak, „izzval si s tem sam svojo nesrečo!“

Zvonimir Maslè.

Zaspancem.

Posvetil Fr. Ločniškar.

1.

Solnce nad gorami
vse zaspance dramí:
„Na nogé, pokonci!
Materi že v lonci
mleko je vzkipeló!
Kdor ne gre na delo,
ta zaspi kosilo —
ne samo kosilo,
lahko svojo srečo,
da na starost vrečo
bo na rami nosil,
milo kruha prosil ...“

2.

Solnce ljubeznivo
včasih nagajivo
rado deci mali
naredi kaj v šali.
Rad izpod odeje
se zaspanček smeje —
solnce pa v zaspane
mu oči kar plane,
da zaspanček dramen
reče spancu — amen ...

3.

Sije solnce zlato
na zeleno trato.
Rože okrepčuje,
to pripoveduje:
„Vse je že na delo
danes pohitelo,
Tončka le še spanje
v postelji objemlje,
dasiravno dan je.
Danes pa za šalo
bom mu pokazalo,
da kaj revno žanje,
kdor podnevi dremlje.

Včeraj deček v hosti
bil je poln radosti.
Čmrlje v panj je stresel,
jih domov prinesel.

Danes pa za šalo
panj mu bom segrelo,
čmrlje vun na delo,
po medu nagnalo. —
To brní, vrši iz panja
čmrljev roj,
Tonček pa smrči in sanja:
„Med bo moj!“
Ker predolgo deček spi,
čmrlji bodo mu ušli ...

4.

Trdno spanje spava Tonček.
Tam na peči čaka lonček
mlečnate ga kaše —
najbolj zdrave paše
za mladino
in starino. —

Mačka sladko jed zaduha,
gleda v postelji lenuha
in se loti lončka ...
Lokca, lokca, da za Tončka
preostane kup črepinj —
za ušesa neposlušna
pa še prav gorak spomin ...

5.

Kadar Janezek naš vstane,
mane si oči zaspane,
joka, „kislico prodaja“,
ker bi rad še — aja, aja ...

Nič ne vidi, nič ne sliši,
kot igral bi slepe miši,
semintja se motovili,
milo jokati se sili.

Oni dan po sobi v srajci
skakal je kot mladi zajci,
ker pustili niso mati
dečku čez potrebo spati.

V joku videl ni posode
sredi sobe polne vode —
enkrat skoči še in — paf —
zvrne zadenjsko se v škač ...

.: LISTJE IN CVETJE .:

Modrost v pregovorih domačih in tujih.

Cekin.

Kdor ima cekine, se imenuje gospod. *(Denar daje veljavo.)*

Cekin se sprejme tudi iz garjeve roke. *(Ne gleda se vselej na to, kdo dá, marveč kaj dá. Da je le dobiček, naj pride odkoderkoli.)*

Koliko je vreden cekin, vé le ta, ki ga išče na posodo. *(Dragocene reči znamo šele takrat prav ceniti, ko jih nimamo in si jih tudi ne moremo zlahka pridobiti.)*

Kdor hoče cekine loviti, mora imeti dobro vabo. *(Kdor hoče obogateti, mora jako spretno zastaviti.)*

Kdor hoče cekinov dobiti, ne sme vinarjev zastaviti. *(Kdor hoče imeti velike dobičke, mora imeti pogum za velika podjetja. Ali pa, bogastvo se množi po bogastvu.)*

Kjer cekini trkajo, se ključavnice same odpirajo. *(Z denarjem se dá vse pridobiti.)*

Reki: Cekine menjavati za vinarje. *(Kaj dobrega dati za slabo.)*

Nič pretežko ne nosi svojih cekinov. *(Ni posebno bogat.)*

To je lep cekin v slabem mošnjičku. *(Tako se lahko reče človeku, ki je prav dobrega duha, pa šibkega zdravja ali pohabljenega telesa.)*

Celiti.

Rana je simbol za več reči: rani se dušna lepota z grehom in strastjo ter s pohujšanjem; rani se dobro ime z obrekovanjem, opravljanjem in sramotenjem; rani se srce z neprijetnimi čustvi, zlasti z jezo in sovraštvom, z žalostjo itd. Zato se tudi različno razlaga pomen tozadevnih pregovorov.

Zaceli se ne tako hitro, kot se rani. Rani se hitro, zaceli se težko. *(Izpridi se človek kaj lahko, a poboljša se ne tako hitro; čast se hitro odzame, a povrne težko; razžalosti se hipoma naše srce, a utolaži le polagoma...)*

Mala rana se hitro zaceli. Globoka rana se ne zaceli hitro. *(Vsako zlo, dušno ali telesno, se dá v začetku, dokler je še majhno, lahko odstraniti; a hujši udarci napravijo škodo, ki se ne da zlepa odstraniti.)*

Stare rane se ne zacelijo rade. *(Čim dalje je kdo v grehah, tem težje se poboljša; čim dalje se kuha jeza in sovraštvo, tem težja je sprava...)*

Nova rana se hitro zaceli. *(Torej naša dolžnost: napako takoj popraviti, razžaljenje takoj odpustiti, za žalost takoj tolažbe iskati...)*

Kar se ne da zaceliti, je treba potrpeti. *(V vseh nadlogah in težkočah nam bodi pravilo: kar se da preurediti, preuredimo; v težavah pa, ki se ne dajo odstraniti, se junško vdajmo v voljo božjo.)*

Kar se ne da zaceliti, je treba odstraniti. *(Neozdravljive rane je treba izrezati, izžgati, da ne ukončajo vsega telesa. Tudi dušnim ranam ne smemo prizanašati.)*

Tudi zaceljene rane kažejo obrunke. Nobena rana se ne zaceli tako, da bi ne pustila obrunka. *(Izgubljena nedolžnost se ne da več popolnoma pridobiti v prvotni lepoti. Tudi odpuščeno razžaljenje nas še pozneje rado moti. Izgubljena čast (kredit) se težko pridobi v prvotnem sijaju.)*

Rana, ki si jo kdo sam naredi, se nerada zaceli.

Ako hočeš zaceliti rano, jo moraš najprej poznati.

Ognojena rana se ne zaceli. *(Treba je najprej gnoj odstraniti. V dušnem oziru odpraviti vse, kar zabranjuje izboljšanje.)*

Nevarno rano je treba temeljito zaceliti. *(Tukaj je vsako polovičarstvo brez pravega uspeha.)*

Zastavica.

Po ulicah mesta vozi počasi, pozorno. Naložil si shrambo je veliko, prostorno. Zvonenje prav glasno naznanja, kdaj kam pride. Takoj se družba zgovornih deklet tam snide; po vežah, pred vrati prihod njegov pričakuje, z darili različnimi vsaka ga obdaruje. Streljanje slavnostno ga sicer ni počastilo, visoko pa vzdiga in širi se dima obilo. Povej zdaj, čitatelj moj razumni in zvesti: kdo slavhenec ta je tako zaželjeni na cesti?

Šaljivo vprašanje.

(Priobčil Internus.)

Kaj vsakdo sam vé?

(Rešitev in imena rešilcev v prihodnji številki.)

„Vrtec“ izhaja 1. dne vsakega meseca in stoji s prilogo vred za vse leto 5 K 20 h, za pol leta 2 K 60 h — Uredništvo in upravnništvo Sv. Petra cesta šl. 78 v Ljubljani.

Izdaje društvo „Pripravniški dom“. — Urejuje Ant. Kržič. — Tiska Katoliška Tiskarna v Ljubljani.